

Nr 144.

Av herr **Holmström m. fl.**, om viss ändring i grunderna för statsbidrag till anordnande av slöjd i folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor.

De grunder för statsbidrag till anordnande av slöjd i folkskolan, mindre folkskolan eller särskild slöjdskola, som antogos av riksdagen år 1919, ändrades genom vissa restriktiva bestämmelser av 1933 års riksdag. Sålunda nedsattes minimiarvodet för undervisning i slöjd från 1 kr. 20 öre till 1 kr. för undervisningstimme, vartill kom dyrtidstillägg. Det årliga timtal, som statsunderstödd slöjdundervisning finge omfatta, nedsattes från 136 timmar till 124 timmar, och minimiantalet barn i slöjdvadning bestämdes till minst 10 elever, i vissa preciserade fall 6 elever.

Dessa av 1933 års riksdag beslutade restriktionsåtgärder rörande slöjden voro uteslutande motiverade av önskemålet att på grund av depressionstiden företaga inskränkningar i statens utgifter. Den största besparingen åstadkoms genom nedsättningen av slöjdarvodet med ej mindre än en sjättedel.

Rörande storleken av dessa arvoden gjorde också statskontoret i det förslag, varpå Kungl. Maj:t år 1933 grundade sin proposition, den reflexionen, att det kunde förefalla mindre lämpligt att företaga någon sänkning av det relativt låga arvodet.

Det torde i detta sammanhang lämpligen böra hänvisas till den motivering statsutskottet vid 1920 års riksdag anförde, då det föreslog dyrtidstillägg å de slöjdarvoden, varom föregående års riksdag fattat beslut. Utskottet anförde: »De skäl, som föranlett departementschefen att bortse från lärarna i sagda övningsämnen (slöjd och hushållsgöromål) grunda sig huvudsakligen dels på den omständigheten, att dessa lärares arvoden reglerades så sent som vid 1919 års riksdag, dels ock på det förhållande, att undervisningen i dessa ämnen i ett flertal fall bedrives av de ordinarie lärarna. Utskottet kan inte finna dessa skäl vara av en sådan beskaffenhet att ifrågavarande lärare böra berövas en förmån, som synes stå i överensstämmelse med billighetens krav. Även med den reglering, som vid fjolårets riksdag beslöts för nämnda lärare, uppgå deras arvoden till så låga belopp, att det synes oavvisligt att förmedelst dyrtidstillägg stärka lärarnas ekonomiska ställning och bringa deras avlöningsförmåner i rimlig proportion till lärarnas i läsämnen. Att undervisning i dessa övningsämnen i många fall bedrives av de ordinarie lärarna, synes inte kunna utgöra en anledning att här göra ett undantag.»

I en i båda kamrarna av högern väckt partimotion yrkades år 1936, att arvodet för slöjd skulle återställas till 1 kr. 20 öre + dyrtidstillägg för undervisningstimme, att undervisningstiden finge omfatta 128 timmar, och

att alltså statsbidraget måtte få utgå med högst 153 kr. 60 öre för grupp och läsår.

Utan debatt i kamrarna blev detta också riksdagens beslut. Sistnämnda beslut är allt fortfarande gällande.

Sedan flera årtionden tillbaka har slöjden haft en stark ställning i de svenska skolorna, speciellt i landets folkskolor. Sverige har härvidlag varit ett föregångsland. Ämnets stora betydelse på skolschemat har hittills aldrig satts i fråga. I 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor anges målet för undervisningen i slöjd i folkskolan vara att på samma gång som den bibringar lärjungarna förmåga att självständigt förfärdiga enkla föremål av olika material, bör den även hos dem utbilda god smak, praktiskt omdöme och allmän händighet samt därmed hos dem väckte aktning och håg för kroppsligt arbete.

I 1936 års yrkesskolsakkunnigas nyligen avgivna betänkande anföras ett flertal uttalanden av framstående pedagoger i fråga om slöjdens stora betydelse såsom ett i hög grad viktigt uppfostringsmedel. De sakkunniga anföra själva, att »slöjden äger ett eget bildningsvärde, som motiverar dess plats i de allmänbildande skolorna, och som är av stor betydelse vid ungdomens uppfostran. — — — Samtidigt som de fysiska krafterna utvecklas av det mången gång ansträngande arbetet i slöjdsalen, torde de svårigheter, som möta lärjungen, och som av denne måste övervinnas, lära honom att betrakta kropps- och yrkesarbetarens gärning med större förståelse än kanske eljest skulle bliva fallet. Slöjden torde sålunda hos honom inge aktning för det kroppsliga och praktiska arbetet över huvud. — — — Den kroppsrorelse, som slöjdarbetet fordrar, såsom t. ex. vid hyvelbänken, utgör en hälsosam motvikt mot lärjungarnas i övrigt huvudsakligen stillasittande arbete i skolan och vid läxläsning i hemmet. Slöjdarbetet erbjuder därigenom en nyttig omväxling i det övriga skolarbetet, samtidigt som det tillfredsställer barnets verksamhetsbegär. — — — Detta (slöjdarbetet) skärper iakttagelseförmågan samtidigt som arbetet fordrar stor uppmärksamhet, omtanke, noggrannhet, ordning och snygghet, varigenom slöjden kraftigt bidrager till de ungas fostran i dessa avseenden. — — — Rätt ledd blir slöjdundervisningen ett verksamt medel att väcka och utbilda lärjungarnas sinne för en tilltalande form hos det framställda föremålet». (Sid. 15 ff.).

Av de anförda uttalandena torde framgå, att slöjden alltså med rätta bör intaga en icke undanskjuten plats på skolans schema. Ett verksamt medel härtill är givetvis, att detta ämne erhåller ett tillfredsställande timantal, som bör stå i proportion till lästidens längd. Det finns ingen rimlig anledning att slöjdundervisningen i ett skoldistrikt med 39 veckors läsning endast skall fortgå under 32 veckor (= 128 tim.).

Det arvode, som utgår för undervisning i detta ämne, bör vara så avpassat, att det ej direkt verkar i icke avsedd riktning. I likhet med det av statsutskottet år 1920 gjorda uttalandet anse vi, att slöjden ej bör intaga en diskriminerande undantagsställning ur arvodesynpunkt.

Skolöverstyrelsen, som av Kungl. Maj:t anbefallts att, enligt beslut av 1938 års riksdag, inarbeta det på slöjdarvodet utgående dyrtidstillägget i det fasta arvudet, har i skrivelse den 31 augusti 1938 föreslagit ett slöjdarvode av 1 kr. 60 öre pr timme, i realiteten alltså ingen förändring mot förutvarande 1 kr. 20 öre + dyrtidstillägg 40 öre.

Dessutom anser skolöverstyrelsen, att undervisningen i slöjd, liksom undervisningen i andra ämnen bör fortgå under hela läsåret, där icke särskilda förhållanden nödvändiggöra undantag, samt i regel 4 timmar i veckan och föreslår därför antalet slöjdtimmar till omkring 136, 144 eller 156 vid en lästid av respektive $34\frac{1}{2}$, $35\frac{1}{2}$ eller 39 veckor.

Vidare ifrågasätter skolöverstyrelsen sådan jämkning av statsbidragsbestämmelserna, att statsbidrag må utgå från två avdelningar, då antalet lärjungar uppgår till minst 20 (nu minst 25). Överstyrelsen anser, att det antal nya slöjdavdelningar, som kunna komma att uppstå på grund härav, är ganska ringa. Värdet av en sådan anordning ligger i öppen dag.

Departementschefen anser sig dock på grund av statsekonomiska skäl ej kunna biträda skolöverstyrelsens förslag. Han föreslår därför riksdagen att samtidigt som det nuvarande dyrtidstillägget bortfaller, nu gällande minimiarvode av 1 kr. 20 öre + dyrtidstillägg för undervisningstimme fastställs till 1 kr. 55 öre, vilket i realiteten innebär en reducering av timarvodet med 5 öre. Detta statsbidrag, skulle enligt statsverkspropositionen fortfarande utgå för högst 128 timmar. Skolöverstyrelsens förslag rörande lärjungarnas uppdelning i slöjdavdelningar biträdes ej av departementschefen.

Vi kunna ej annat än anse departementschefens ovan relaterade ståndpunkt negativ i här berörda fråga och ha i ovanstående framställning angivit hållbara skäl för den uppfattningen, att en nedsättning av det redan nu synnerligen låga timarvodet för slöjdundervisningen skulle komma att ofördelaktigt inverka på slöjdens allmänna ställning vid våra folkskolor. Departementschefens motivering för sin ståndpunkt i fråga om den årliga undervisningstiden i slöjd (timantalet) anse vi ej heller bärande.

Under hänvisning till ovanstående hemställa vi,

att riksdagen måtte fastställa ett arvode av 1 kr. 60 öre pr undervisningstimme åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor;

att det statsanslagsberättigade timantalet ökas till högst 136, 144 och 156 timmar för respektive $34\frac{1}{2}$, $36\frac{1}{2}$ och 39 veckors lästid samt

att statsbidrag må utgå för två slöjdavdelningar, då antalet lärjungar uppgår till minst 20.

Stockholm den 23 januari 1939.

Nils Holmström.

Emil Andersson.

Leon. Hagström.

C. F. Carlström.

G. A. Björkman.

K. W. Bodin.

